

6549. A 7943

Hind 6 kop.

„Sakslased tulewad!“

Nõuanded ja tõesõnad.

Wäljaandnud

A. G. Parasmaa.

E. Hunt'i & A. Sammul'i trükk,
Wiljandis.

ERDV-TA / Fr. B. Kivizwidi nim.
Kirjainstituutti
Arhiivirahmatukogu

96954

"Satslased tulevad!"

See mõte hoiab paljudki ärevuses, kuna selle mõtte sünnitajaks praegu küll õieti naeruväärt põhjused on. Häbits on meile, eestlastele, et endid iga väitfema kui sündmuse korral, mis meile soovita-walt korda ei lähe, helewile kütta lase-me. Harilikuks on saanud, et igal jeesu-gusel filmapilgul iseäranis rahaasutuste peale kiputakse tormijooksma, oma hoiu-summasid sealt väljandudes, kuna meie naabrid lätlased selle vastu just siis oma raha rahaasutustesse wiivad.

Meie peafime ometi arusaama, et rahaasutustes, iseäranis riigi omades, kus riik kõige oma warandustega meie omade eest vastutab, meie rahal kõigite kindlam hoiu koht on, kui kodus kapis, kivi all wõi pükfitaskudes.

Wist igaüks meist teab juhtumisi ju-tustada nendest, kes oma rumaluses ko-duseid raha hoiukohti tarwitafid ja mis-sugusesse timbatusesse nad siis sattufid.

Siig palju ustatse kuulujutte. Kuuleme siis, mis lainemad asiaturundjad seisukorras Baltimaal meile ajakirjanduses jutustavad :

„Praeguses ilma-sõjas tema pikkade wõitluseriindadega ja suurte wõitlejate hulkadega omandavad wõitlused üksikutes piirkondades suurte pää-lahingute loomu, mis endiste sõdade sündmustega wõrreldes hiiglasuured on. Nii on siis awalik tähelepanek sedawõrd niisuguste wõitluste läbi kütkendatud, et nende arenemisele iseenesest, kui ka üleüldise sõjakäigu kohta liig suur tähendus antakse.

Niisugune on lugu ka wõitlustega Balti sõjawäljal.

Aprilli lõpul hakkasid sakslased tähtsate jõududega Schawlile peale tungima. Selle löid aga Wene wäed tagasi, kes hakkasid oma korda kallale tungima ja waenlase suure wäehulga Gruzdi küla juurest tagasi kihutasid, kui see katsus Schawlist põhjapool mööda tulla.

Rosziendi piirkonnas tungisid Wene

wäed felfamal ajal Giragolani edasi ja puhastafid maa idapool Dubisja jöge fakslastest. Mai efimestel päewadel läksid waenlased Dubisja jöest üle ja wõtsid 2. ja 3. mai wõitlustes oja Saksja kaitsekraawa paremal kaldal oma kätte. Eht küll waenlane Kosfinõi ja Kurshandõi piirkonnas, kuhu waenlased Schawlist edasi läksid, ägedaid wastu-kallaletungimisi ette wõttis, siiski jõudsid meie wäed seal järgmistel päewadel hästi edasi. 6. mail oli fakslaste kindlustatud koht Kurshandõi juures wõetud ja läänepool Shawlit taganes waenlane laial rinnal.

Sellewastu oli Kosfienõi piirkonnas waenlase tugewamaks minemist tunda, mis temale wõimaluse andis uuesti Dubisja jöest üle tulla. 20. maiks kaotasid aga fakslased selle kalda uuesti.

Shawli pool sellewastu pidas waenlane kindlustatud seisukoha Bubje juures enese käes. Wõitlused kestsid sellel rinnal wahetpidamata kuni 13. maini. 13. mai õhtuks kaotasid fakslased Bubje ja taga-

nesid Kurtowjanõi — Podubise wõitlus-ferinnale. Kuid siin ei jõudnud nad wastu panna. Juba 15. mail kestis sakslaste taganemine edasi, kes oma wõitlusejoone Roszienõi piirkonnas wõitlewa Saksa wäega sirgetš tõmbasid. Ugedates wõitlustes sundisid nad aga waenlasi Dubissa jõe pahemale kaldale asuma.

Dubissa ääriste wõitluste käik andis Schawli juurest taganewale Saksa wäele toetust. See lubas neid Trawljanõi — Gailishki rinnal püsida ja abi saades wi-
sult Bubje poole kallale tungima hakata, mille nad 25. maits ära wõtsid.

Meie wäed asusid Schawli ette.

26. ja 27. mail löid meie wäed sakslaste kallaletungimised, mis need Schawli piirkonnas mõlemal pool Kelijewi järwe laial rinnal ette wõtsid, õnnelikult tagasi.

■ Dõl wastu 28. maid ja järgmisel päewal uuendasid sakslased hirmsa suurükitule järele läänepoolt agaraid kallaletungimisi Schawli wastu Kushe küla, Kelijewi järwe ja Koraitsoi küla wäerinnal. Uge-

dates wõistlustes löödi nad tagasi. —
 Schawlist põhjapool tuli waenlase wäe-
 jalk, kus iseäranis ratsawäge oli, lääne-
 poolt Shakinowi poole natute edasi. —
 Dubissa pahemal kaldal Shawljanõist
 Betikolani hakkasid meie wäed kallale tun-
 gima ja jõudsid 28. mai hommikuks tub-
 listi edasi.

29. mail tungisid meie wäed Schaw-
 list põhjapool, Shakinowi piirkonnas, Saksa
 möödatulewale wäeosale kallale ja löid
 tema läänepoole tagasi. Shawljanõi —
 Betigola piirkonnas jätkasid meie wäed
 edasitungimist õnnelikult ja wõtsid kallale
 tungides mõne küla ja furnuaia Scho-
 gini juures ära.

Kowno pool püüdis waenlane sel
 ajal oma järke Sapeshishki — Gudele
 rinnal kindlaks teha.

30. mail kestsid ägedad wõitlused
 Windawi, Wenta ja Dubissa rinnal edasi.
 Iseäranis Schawlist põhjapool wõtsid
 jakslased oma jõu kokku.

31. mail katsusid jakslased Windawi

jõest mitmel korral suurte jõududega üle tulla, said aga suurt kahju ja jõudsid ainult Sjatskowi alewist allpool Windawi jõest üle tulla, kus nende edasitungimine ka seisma pandi. —

Gelmifest ülewaatest on näha, et kuigi sakslased wiimase kuu jooksul Balti sõjawäljal õige ägedat tegevust on awaldanud, nemad siiski edasi ei ole saanud. Ssegi nende katse oma laewastikuga 21. ja 22. mail Riia lahe juure läheneda, ei ole mingit mõju awaldanud.

Sakslaste tegevuse wähene edukus Balti sõjawäljal on koguni arusaadaw, kui meeles pidada, et nemad jelsamal ajal lõunapoolsel wõitluselinnal Galitsias ja Bukowinas oma jõudu austerlastega katsusid kokku wõtta, et meie wägedele otsustawat hoopu anda,

Kui nad iseäranis Vääne-Galitsias edasi jõudsid ja meie Beremõshli nende kätte pidime jätma, siiski ei saanud purustawast hoohest suuremat ühtigi. Nemad ise kaotasid 150 tuhat meest ja Wene

wäed peawad nende kallaletungimistele mehifelt wastu, Dnjestri mail isegi hoogfalt kallale tungides ja austerlasi suure kahjuga tagasi surudes.

Igatahes ei ole sakslaste tegewus Balti sõjawäljal mitte nii tugew, et temal korda oleks läinud Rowno — Grodno piirkonnast edasi tungides ja suurt raudteejoont oma kätte kiskudes Põhja sõjawälja Wisla tagusest sõjawäljast lahutada, nagu see Saksa sõjaplaanis näitse olewat.

Nii on siis ilmaasjata karta, nagu oleks sakslane suure hooga Balti sõjawäljal edasi tungimas.

Et Riiaast ametnikkude perekondadele wiimastel päewadel prii sõit oli antud ja muile inimestele, kellel Riias iseäralikku tegemist ei ole, linnast lahkumist soowitati, et linnaelanikkudel toitmise olusid jne. fergendada, sellest on kartlikud inimesed iseäranis linnas arwama löönud, nagu oleks Riiale ja meie maale praegu tõsine hädaoht lähenemas.

☐ Kõigist meie asjalikkest seletustest hoo-

limata on paljud inimesed ärewuses oma hoiusummasid rahaasutustest wälja kipunud wõtma jne.

Nüüd wõiwad lugejad ka Baltimaa kõrgemalt ametnikult tulnud seletustest lehes kuulda, et inimeste lahkumisel sõja hädaohuga mingit otsekohest ühendust ei ole.

Seisukord Balti sõjawäljal ei muutu ka selleläbi palju, kui sakslased peatsid Riibawi poolt elawamalt tegewust awaldama hakkama, nagu mõned teated aimata lasewad.

Seft iseseiswat tähendust ei ole Saksa wägede tegewusel siin mitte. Kuna sakslaste üleüldine seisukord peawõitlusewäljadel lõunas neid mitte juuri jõudusid wabaks ei luba teha, siis wõiwad meie wäed nende kallaletungimisi Balti sõjawäljal ka edaspidi niisama tagasi lüüa kui senini, ilma et Balti mail iseäralikku hädaohtu kartaoletks." — n. „Diialdatud kartusega hinnatakse meil laialistes ringkondades ülearu juureks waenlase liikumisi Baltimaade ääres ja Baltimerel. Iseäranis on meie inimeste kestel wiimastel

päewadel õige rohkesti juttu Saksa laewastiku tegewusest Baltimerel.

Rahjuks on inimesed selle kohta käiwaid teateid puudulikult lugedes koguni ekslikkudele järeldustele jõudnud. Nimelt on inimesed ametlikust teadaandest nii aru saanud, nagu oleks Saksa laewastik 21. ja 22. mail Riia lahes läinud. Tõepoolest ei ole aga Saksa laewastik sel puhul meie ametliku teadaande järele mitte kaugemale saanud kui Riia lahe suhu.

Saksa suurte sõjalaewade ees liikusid miinilaewad, kes katsusid maatuulamiselt Riia lahte tungida, aga meie laewad tihutasid nad tagasi.

Siis tungisid Saksa hüdroplanid meie loewadele kallale, kuid ilma tagajärjeta.

Saksa laewastiku sissetungimist Riia lahte takistamas olid peale meie laewastiku, kellel ka weealused laewad ei puudunud, weel wäljapandud miinid. Nii on Saksa laewadest sissetungimise katse puhul kolm tükki wiga saanud ehk põhja läinud, kuna meie laewastikust Saksa weealuse

paadi läbi miinipaneja Zenisjei põhja lasti.

Nõnda ei ole siis Saksa laewastik 21. ja 22. mail üleüldse mitte Riia lahte pääsnud, mispärast ka põhjust ei ole arwata, nagu oleks Riia lahe rannamail mingit tõsist hädaohtu karta olnud.

Riia lahes on Saksa laewad ainult 24. aprillil käinud, kus nad 'Ruhno ja Domesnees'i tuletorna on lastnud. Sell korral oli see neil ilma suurema hädaohuta võimalik. Sest jäämineku järele oli meri miinidest puhas. Nüüd aga lähets katse Riia lahte siise tungida Saksa laewastikule liig kalliks maksma, nagu seda just 21. ja 22. mai sündmustest näeme.

Kii ei ole siis sakslaste maaletulekut Riia lahe rannal wististi mitte karta, mispärast jellekohaseid kuulujutte ei maksa kohe tähele panna.

Et sakslased hakkawad wiimastel päiwil Siibawi poolt lääne ja põhjalääne poole peale tungima, ei tähenda praegu mitte palju. Sest niikaua kui suured wõitlused Galitsjas mitte meie wahwade

wägede purustust ei ole toonud,
 ei saa sakslased mitte harukord-
 selt suuri wäehulke Balti sõjawäljale saata,
 et siin kaugele edasi tungida. Kui nemad
 nüüd Hasenpoti-Windawi piirkonda roh-
 kem jõudusid on toonud, siis wõiwad nad
 ajuti meie wägesid natuke tagasi suruda.
 Warsti tuleb aga meie wägedele lisa ja
 siis on Sakslased sunnitud jällegi Riibawi
 poole taganema, et seal oma laewastiku
 kaugele ulatawate suurtükkide ulatuse-piir-
 rist warju otsida. Praegu ei ole meie
 kodumaal Saksa pealetungimist nähtawasti
 maa ega mere poolt mitte tõsiselt kartata.“

— „Wiimasel ajal on mõned inimesed
 meil üsna ilma põhjuseta helewil. Pooli-
 sõnu kuulnud jutud, nagu oleksid Saksa
 wäed Baltimaal tõsiselt edasi tungimas,
 näitse mõnede inimestele üsna kartuse
 peale ajawat. Mõned kardawad juba, nagu
 oleks Riiale hädaoht lähedal.“

On neidki inimesi, kes kredit-asutus-
 test oma hoiu summased katsumad wälja
 wõtta jne.

Wõime puhtast südamest awalikult kinnitada, et iseäralikult helewilolekust, liiati ärewuseks, praegusel ajal kellegil mingit põhjust ei ole.

Nagu me juba siinkohal seletasime, ei tähenda see suuremat ühtki, et sakslased Siibawi kaudu uusi jõudusid juure on saanud ja nüüd Hasenpoti, Goldingeni ja Windawi, kui ka Schawli pool ägeda mini pääle katsumad tungida. Selle tagajärjeks on ainult, et ka meie wäejuhatus Kuramaale uusi wägesid juure saadab. Ja siis on waenlase edasitungimine warsti seiswa pandud. —

Ugatahes ei ole mitte kartta, et sakslasi lastaks kergesti Baltimaale edasi tulla. Iseäranis ei anta Riia linna suure Wäina weeteega mitte nii hõlpsasti käest, nagu mõned inimesed meil näitse kartwat.

Waršawis läheduses möllab sõda juba $\frac{3}{4}$ aastat, kuid elanikud ei awalda mingisugust iseäralikku ärewust.

Riiga ja Baltimaid kaitstakse vähemalt niisama tõsiselt kui Waršawit.

Ja meie inimesed peaksid siis iga kottu-
põrkamise puhul, mis meie wahwadel wäge-
del Kuramaal sakslastega on, wärisema
lööma ?!

Wõime julgesti ütelda, et Baltimaile
alles siis tõsist kallaletungimist õige suurte
wägedega karta oleks, kui meie wägede
rind Galitsias ja Bukowinas täiesti pu-
rustatud oleks. Sest ainult siis wõiksid
sakslased suuri jõudusid Baltimaade vastu
wabaks teha.

Praegu ei wõi aga sellest juttugi olla,
nagu oleks meie wägede wõim Galitsia ja
Bukowina wõitluselinnal tõsiselt nõrges-
tatud, liiati weel murtud. Otse ümber-
pöördud.

Telegrammid jutustawad, et meie wah-
wad wäed waenlase niihästi idapool Pere-
mõshli tagasi on löönud, kui ka Ida-
Galitsias üle Dnjestri jõe tagasi kihutanud.
See tähendab, ajutise taganemise järele
on meie wäed jälle uusi jõudusid juure
saanud ja asuwad nüüd wõimsale wastu-
kallaletungimisele, mille vastu sakslased

oma wägesid peawad koos hoidma.

Nii ei ole helewilolekuts Baltimail praegu tõesti mitte põhjust.“ (—n.)

„Kui meelde tuletame, et waenlase wäerind, mis praegu Schawlit piirab (Kowno kubermangus) kord Kuramaal Miitawi piiras, siis mõistame, kui palju vähem meil „jakslaste tulemist“ nüüd kartta on, kui mõni aeg tagasi. Waenlane, kelle kesk-rind Kowno kubermangu sees, peab Kuramaa piirile murdma, terwest Kura kubermangust ja poolest Wiivi kubermangust läbi tungima, mis sadasid werstasid teeb, enne kui ta Wiivimaa Gesti osasse jõuab. See on pikk maa, mis wõideldes läbi tulcks minna, mis praeguste wõitluste tempos nädalaid ja kuusid nõuaks. Meil jääb küllalt aega „kolimiseks“, kui asi tõepoolest hädaohtlik on, miks meie palja mõttekujutuse pärast enese naerwääriliseks teeme?

Ka mere poolt tulemine ei ole waenlasel sugugi nii lihtne, kui mõni ehk arwab. Soome lahe suu ja fiskekäik Riia lahte on sedawõrd kaitstud ja walwatud,

et siia fissetungimine kui mitte hoopis wõimata siis wäga hädasohtlik on. Kui Saksa laewastikul wähegi mõistlikku wõimalust oleks olnud Tallinna wõi Pärnu alla tulla, küll ta seda sellel pitäl ajal siis ka juba teinud oleks. Weel wähem on wäe maalesaatmise wõimalused päri, hädasohtude pärast merel ja tingimistel, kus Saksa wäerind alles Kowno ja Kuramaa piiril wõitleb."

"Põgenemine — selleks ei ole praegu mingisugust põhjust.

Uisapäisa tormamine toots ainult taludesse häwitust. Warandus jääks maha, tööd tegemata ja tulewaks talwets tuleks tühjasse ja näljasesse koju tagasi tulla.

Waenlase eest ära minna, selleks jääb ikka wõimalus ja seda mahtab ainult siis ette wõtta, kui waenlane juba nii ligi on, et midagi muud teha ei jää, kui mine eest ära.

Waenlasele meeldiks see nii kangeste, kui siinse ranna äärse maa elanikud hirmu täis lähetsid ja aru kaotades põgenema

pistaksid. Võib olla, et ta isegi mõne tembu teeb, ja oma inimeste läbi ärewust katsub tekitada, olgu oma lennumasinaid saates olgu ärewust tekitavaid jutusid laiali laotades. Kõike võib oodata.

Geetlase pikaldase ja taine iseloomu vastas peaksid loik niisugused katsed tüh- ja minema.

Inimesed loewad ju nüüd ajalehtesid ja neil on kõik waenlase sammud teada. Dotamata ei jünni midagi ja ei ole põrmugi kartta, et ehk aga tulewad äkitselt.

Nii asjatundjate tõelised seletused. Sellepärast — rohkem külmawerd! Külmawerelsus võibab. Ja et iial „fatslaste tulemist“ kartta poleks, selleks ärge keelge omi poegi, wendi, sõpru ja oma warandust. Ärgu olgu fatslaste üliwõimu häwitamiseks ükski ohwer kallis.

Riia kingseppa

J. Heinrichson'i

saapakauba magasin ja tööstus

Wiljandis, Lossi uulitsas.

Minu jalanõude kaupluses on alati kõige suurem väljavalik meeste- ja naesterahwa kui ka laste saapaid ja kingu.

Saapamääret, nõöra ja gummi kalossa müün

wabriku hinnaga.

Oma kauaaegse praktika tõttu saapatööstuses wõin oma kauba ja tellitud tööde headuse ja wastupidamise eest alati wastutada ja rahwa rahulolemist teenida. Kes siit ostab, ei ole oma raha paha kauba eest raiskanud.

Tulge aga julgesti

J. Heinrichson'i jalanõude

kauplusesse waatama, kus alati sõbraliku ja õiglast wastutulekut leiate.

Печатать разрешается военною цензурою
12 июня 1915.

1. jst.